

Milan
BLAŽEKOVIĆ

HRVATSKI ISELJENIČKI ARHIV I KNJIŽNICA U ARGENTINI

Do par

sljih m

pa godi

privrednog

člana

član

HRVATSKI SPUTNIK
ARHIV I KNJIZNICA
U ARGENTINI

magazin
Blaškić

Postanak Arhiva i Knjižnice

Do pada *Berlinskog zida* potkraj 1989. godine redovi hrvatskih intelektualaca, koji su u najboljim godinama od 1947. pa nadalje došli u Argentinu, strahovito su se prorijedili prirodnim procesom i izumiranjem. Postavljalo se pitanje: Kako spasiti od nestanka i propasti njihovu intelektualnu ostavštinu? Nametala mi se sama po sebi ideja osnivanja arhiva hrvatske emigracije u Argentini kao samostalne ustanove koja ne bi bila dio neke već postojeće ustanove ili društva.

Usporedio s ovim mislima nastojao sam nagovoriti gospodina Marka Sinovčića, urednika i izdavača kroz sedamnaest godina časopisa *Hrvatska misao*, inače poznatog kulturnog djelatnika da sastavi sinoptički sadržaj od 44 sveska, odnosno 2.500 stranica svoga časopisa, kako sam ja to činio svakih desetak godina sa *Studio Croatica*, časopisom na španjolskom jeziku *Hrvatsko-latinoameričkog kulturnog instituta* u Buenos Airesu. Budući da se Marko Sinovčić desetljećima bavio prikupljanjem podataka za povijest hrvatske emigracije u Argentini, sastavljaо je ujedno i bibliografiju svega tiskom objavljenog iz pera hrvatskih autora u Argentini pa je tako nastala građa, kojoj je trebalo dodati sinopsiju časopisa *Hrvatska misao*. Tako da je uz golem trud Marka Sinovčića nastalo djelo od 142 stranice pod naslovom *Hrvati u Argentini i njihov doprinos hrvatskoj kulturi*, te bilo izdano u Buenos Airesu 1991. godine uz novčanu pomoć njegovih prijatelja.

Zašto sam toliku pozornost posvetio Sinovčićevoj knjizi? Zato što njezin prvi dio sadrži popis 55 društava i ustanova u Argentini od 1946. do 1990. dakle katalog knjižnice.

Uz ove preduvjete za osnivanje arhiva i knjižnice trebalo je riješiti i pitanje prostorija za pohranu arhivalija i knjiga. To je pitanje riješio fra Ilija Kozina prepustanjem uredovnice oca fra Line Pedišića, duhovnog ravnatelja hrvatske vjerske

zajednice u Argentini koji je 25. svibnja 1989. nenadno umro. Na njegovu uspomenu ovaj *Arhiv i Knjižnica* nose njegovo ime.

Početna organizacija i funkcioniranje

Nakon prethodnog savjetovanja sastavljen je *Inicijativni odbor* za osnivanje i ustrojstvo *Hrvatskog iseljeničkog arhiva i knjižnice*, a koji su sačinjavali: o. fra Ilija Kozina, duhovni ravnatelj Hrvata u Argentini; prof. dr. Zlatko Tanodi, ravnatelj *Centro Interamericano de Desarrollo de Archivos nacionals* sveučilišta u Córdobi; dr. Radovan Latković, predsjednik *Hrvatskog latinoameričkog kulturnog instituta* i ravnatelj časopisa *Studia Croatica*; Marko Sinović, izdavač i urednik časopisa *Orao zlatnih krila*; dr. Ante Žuvela, odvjetnik; dr. Ivan A. Stier, liječnik; Zvonko Hasenay, urednik časopisa *Hrvatski Rodoljub*; ing. agr. Ivan Žužić, privatni namještenik, i dr. Milan Blažeković, umirovljenik.

Obavijest o sastavu ovog *Inicijativnog odbora* potpisali su fra Ilija Kozina i dr. Milan Blažeković, dana 30. kolovoza 1991. godine te je zajedno s privremenim pravilnikom djelovanja *Hrvatskog iseljeničkog arhiva i knjižnice* pričvrstili na oglasnoj ploči *Hrvatskog vjerskog središta*, Avenida Del Tejar 4925 u Buenos Airesu. Tim činom stavljeno je hrvatskoj javnosti do znanja, da u Buenos Airesu počinje djelovati ustanova čiji se djelokrug ograničava na prošli i sadašnji život i rad Hrvata u Argentini.

Već 27. listopada 1991. godine objavljen je opći indeks arhiva i knjižnice.

Opći Indeks Arhiva i Knjižnice

Opći indeks obuhvaća arhiv, knjižnicu, hemeroteku i fototeku. Tematska raspodjela arhivalija u 14 skupina načinjena je prema obilježjima života i rada Hrvata u Argentini, odnosno njegova udjela u životu i radu hrvatske emigracije uopće, pa kao takva može biti prema potrebi sužavana ili proširivana.

Za sada su predviđeni sljedeći predmeti *Arhiva*:

- 1 - ostavština i privatni arhivi pojedinaca,
- 2 - arhivalija društva i ustanova koja više ne postoje,
- 3 - arhivalija postojećih društava i ustanova,
- 4 - prilozi za crkvenu povijest Hrvata u Argentini,
- 5 - političke stranke i odbori Hrvata u Argentini,
- 6 - svehrvatski kongres u New Yorku 1962. i Hrvati Argentine,
- 7 - *Hrvatsko narodno vijeće 1974-1991*, područni savezi u Argentini,
- 8 - proslave i komemoracije (Deseti travanj, Bleiburške žrtve),

- 9 - javne skupštine i demonstracije (*Prljavi rat* u Hrvatskoj),
- 10 - događaji u životu hrvatske emigracije u svijetu s odjekom u argentinskom tisku,
- 11 - životopisi i nekrolozi Hrvata u Argentini i Južnoj Americi,
- 12 - letci, proglaši, memorandumi, otvorena pisma, anonimno,
- 13 - posebnosti, rariteti,
- 14 - izbjeglički logori Hrvata (npr. Fermo).

Jednako tako - a u svrhu što boljeg konzerviranja *tiskovnog gradiva* - isto se odlaže po kutijama sa *signaturama* načinjenim prema *katalogizaciji* cijelokupnog tiska nastalog u Argentini, a popisanog i objavljenog u II. dijelu knjige Marka Sinovčića pod imenom »Hrvati u Argentini«. Prema tome *Biblioteka* (B) se dijeli na tisak na *hrvatskom jeziku* (B-1) i tisak na *stranim jezicima* (B-2) pri čemu svaka od ovih dviju skupina tiskovnog gradiva razlikuje: a) knjige; b) knjižice; c) posebne otiske i d) periodične publikacije od kojih novine i tjednici potпадaju pod *Hemeroteku* (H). Konačno, dok se knjige na *hrvatskom jeziku* grupiraju na: a) različitog sadržaja, b) povjesnog sadržaja, c) lijepa književnost, d) antologije, e) uspomene, f) jezik, g) prijevodi, prepjevi i h) spomen knjige, kalendari, dotele se knjige i knjižice na *stranim jezicima* posebno označavaju na jezicima: a) španjolskom, b) engleskom, c) francuskom i d) njemačkom.

Ovo treba posebno napomenuti, da *Katalog* (II. dio Sinovčićeve knjige) predstavlja popis svih publikacija koje treba pronaći, signirati i odložiti, a u *Katalogu* označiti kao egzistenciju.

Organizacija *Arhiva* raspolaže s točnim popisom društava i ustanova koja na dan 14. 2. 1992. više ne postoje (A-II), pa treba njihova arhivalija pronaći, popisati i odložiti, kao i onih društava i ustanova koja stvarno ili nominalno postoje (A-III), čiju bi dokumentaciju trebalo početi na vrijeme osiguravati protiv eventualne propasti.

Fototeka Arhiva (F) za pohranjivanje fotografija pojedinaca, skupina, priredaba i zgrada započela je odlaganjem opisanih fotografija, prema uputama prof. Zlatka Tanodija, u registrator u numeriranim omotnicama i bilježenjem sadržaja svake omotnice u za to pripravljeni list. Sakupljanje fotografija nezahvalan je ali vrlo nužan posao. Dok su živi ljudi nerado daju fotografije za arhiv, a kada umru, dobivate ih obično bez ikakvog datuma i drugih podataka.

Budući da su u Buenos Airesu i Argentini uopće neko vrijeme živjeli i djelovali mnogi hrvatski likovni umjetnici, kao što su: Jelena Babić, Milan Babić, Josip Crnobori, Zdravko Dučmelić, Zvonimir Katalenić, Jozo Klajković, Gustav

Likan, Pero Maruna, Šime Pelicarić i Žarko Šimat, u okviru djelatnosti ovog *Arhiva* uvršteno je sastavljanje *Hrvatske iseljeničke pinakoteke - kartoteka*. To znači popisati sve posjednike umjetničkih djela spomenutih umjetnika, sastaviti umjetnički inventar u njihovu posjedu, pripraviti životopise umjetnika i kataloge njihovih izložba kako bi sve to bilo pri ruci u slučaju organiziranja retrospektivnih izložaba u Argentini ili čak u domovini.

Kao posljednju dužnost prema narodnoj skupini Hrvata u Argentini preuzeo je *Arhiv*, a to znači *Krug prijatelja arhiva i knjižnice*, otvoriti *Registar Hrvata umrlih u Argentini*. To se vrši ispunjavanjem kartica sa svim podacima; prezime i ime; datum i mjesto rođenja; datum dolaska u Argentinu te datum i mjesto smrti. Ako se kroz idućih nekoliko godina uspije u tom smislu »obraditi« cijelokupno područje Argentine, dobit ćemo približan broj Hrvata koji su poslije Drugog svjetskog rata došli u Argentinu. Taj je broj još uvijek sporan. Naravno na tome poslu treba sudjelovati cijelokupna hrvatska dijaspora u Argentini, ako se žele postići cijelokupni brojni podaci.

Zaključne napomene

Nakon ovog sumarnog opisa postanka i sadašnje organizacije *Hrvatskog iseljeničkog arhiva i knjižnice* u Buenos Airesu kao jedne od ustanova hrvatske dijaspore u Argentini, svatko može postaviti pitanje: koliko je od zamišljenog cilja ostvaren? Može li se sve zamišljeno ostvariti. Koja je svrha jednom upotpunjenoj arhiva i knjižnice u konačnici?

Da na ta pitanja uzmognemo odgovoriti valja nam najprije odrediti karakter postanka hrvatske dijaspore u svijetu, a posebice one u Argentini. Hrvatska dijaspora za razliku mnogih drugih u svijetu - nastala je prililno iz političkih i ideoloških razloga pa se razvijala u antagonističkom odnosu prema društvenom i političkom poretku u domovini. Za uzvrat, domovina se je jednako antagonistički odnosila prema svojoj *neprijateljskoj emigraciji* - dijaspori. Za vrijeme toga uzajamnog antagonizma sva kulturna i znanstvena dostačnuća dijaspore, zbog hermetičnosti komunističkog sustava, ostala su domovini nepoznata, dok je naprotiv stanje hrvatskog naroda u domovini dijaspori bilo poznato.

Prema tome svrha je ovog arhiva i knjižnice da se sav arhiv jednom, kada za to dode vrijeme, u originalu ili presliku dostavi *Hrvatskom državnom arhivu* u Zagrebu, kako bi se domovina mogla informirati o životu svoje dijaspore kroz posljednjih pola stoljeća, barem koliko se tiče Argentine. Isto vrijedi u pogledu knjižnice i hemeroteke, čiji bi tiskani materijal u originalu trebao završiti u *Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici* u Zagrebu.

Koliko je od zamišljenog zadatka arhiva i knjižnice ostvareno, ne može se brojkama izraziti. Uz drugu arhivaliju tu su ostavštine na primjer dr. Franje Nevistića, dr. Ive Hühna, Zvonimira Katalenića, prof. Aleksandra Zoričića, dr. Mile Starčevića, Branka Kadića, Ive pl. Gaja, dr. Rikarda Flögela, dra Stjepana Hefera, ing. Miroslava Čubelića, prof. dr. Josipa Balena, generala Drage Rubčića, Krešimira Mirona Begića i drugih. Tako je stanje bilo prije godinu dana u prikupljanju podataka o hrvatskoj dijaspori jučer, a na današnjoj je hrvatskoj dijaspori u Argentini da tim putem nastavi sve dok posljednji stvarni hrvatski emigrant ne nađe svoje mjesto u *Hrvatskom iseljeničkom arhivu i knjižici* u Buenos Airesu.

Milan Blažeković
Hrvatski Iseljenički arhiv
i knjižnica u Argentini